

cerkve in službe božje nimajo nikakega veselja; če gredo v cerkev, je njihovo vedenje v pohujšanje ljudstva, zlasti mladini; med pridigo zapuščajo cerkev, ker nečejo, kakor pravijo, poslušati nesanih pridig. Bratijo se z ljudmi, katerih pokvarjenost in brezbožnost je javno znana, razširjajo slabe knjige in časnike, uče opolzle pesmi; marsikje učitelj v gostilni pokvari, kar duhovnik s težavo sezida v cerkvi. Ob času volitev so zopet ravno taki učitelji navadno najhujši nasprotniki krščanskih mož. Mesto, da bi ljudstvo blažili, navajajo je k surovosti — z zgleodom, zlasti pa z različnimi spisi. Kar pri našajo naši liberalni listi „Slovenski Narod“, „Rodoljub“ itd. podlega in hudobnega z dežele, to jim pošiljajo večidel učitelji, ker drugih zmožnih ljudi v takih krajih ni.“ —

Pribili smo del tega pamfleta kot ogledalo za naše učitelstvo, da sprevidi, kakšne pošasti smo. Brrrr! Kar kurja polt me obhaja in zona spreletava! Vrag nas vzemi s kostmi, kožo in dlako vred. Konec takih in enakih kolobocij je vedno običajen ta: „Dajte nam versko šolo, tako šolo, kjer bodo učitelji obvezani, varovati se vsega, kar bi žalilo verski čut! Amen. Ko bi še živeli v blaženem srednjem veku, klicali bi maziljeneci: na gromado ž njimi! pred inkvizicijo ž njimi! Kako lepo bi bilo gledati, ko bi jim natezali ude, da bi kosti pokale, ali ko bi se cvrli na gromadi kakor polhi v ponvi. Vse to seve v večjo čast božjo.“

Učitelje je prevzel in spridil socijalno-demokratični duh. No, socijalno-demokratičen je gotovo vsak učitelj tolikanj, da si želi izboljšati svoje žalostno gmotno stanje. To je prav naravno. Buzerona! Kaj pa so počeli klerikalci v Idriji? Zvezali so se očitno s socijalnimi demokrati, ki so v verskih rečeh naravnost revolucijonarni, samo da so vrgli kandidata-naprednjaka. Živio črno-rdeča žlindra! Ali ni to humbug? Ja Bauer, das ist etwas anderes!

Ravno za časa, ko so se klerikalci pobratili s soci, je papež sprejel skupino škofov iz južne Italije, katerim je govoril tako-le: Priporočam Vam ponovno, porabiti največjo skrb za združenje vseh katoliških močij ter na vzdrževanje složnosti med verniki. Srečni smo vsled ljubezni, s katero ste se vdali proučevanju soc. vprašanja. Dolžnost vseh je, pobijati socijalizem v obliki, v kateri se sedaj razširja, napada družbo ter jej preti z groznim poginom. Pred nevarnostmi socijalizma, proustidarstva, judaizma in anarchizma moramo pomnožiti svoje moči.“ Ali sta dekan Arko in dr. Žlindra tudi nezmotljiva kakor papež?? No, stranka je vredna stranke, breznačajni in brezdomovinski klerikalci breznačajnih in brezdomovinskih soc. demokratov. Sram jih bilo!

(Dalje.)

Dopisi.

Kranjsko.

Izpod—ških planin. Oprostite, g. urednik! Zopet sem tu. Tu v našem gorzkem kotičku je tako idilično — pa mrzlo tudi, posebno zato, ker nam je sever nezaplankan, a jug pa čisto zadelan. Ker je pa ravno naš kraj tako idiličen — prepričan sem bil, da mora biti ves svet tako idiličen. Toda zmotil sem se prav korenito, ali po domače bi rekel, urezal sem se prav krvavo. Polupretekli čas me je ravno prepričal, da je svet — izvzel je seveda naš gorski kotiček, — pa še za tega se bojim, da ga svet ne okuži — prav, pa prav hudo materijalen, ali recimo naravnost mesen. Da pa ne bodete rekli, da to ni res, evo dokaza, g. urednik! Nedavno mi je poslal moj najiskrejši prijatelj neko priporočeno pismo in odprl sem je hlastno — ker ta prijatelj nima navade pisma pošiljati na

ta način — in notri je bila ona „Slovenčeva“ številka, kjer so „čisti ljubljanski pedagogi“ opisali tako temeljito životopis jednega največjih mislicev, pedagoga Rousseaua. Prijatelj ni pridejal onej številki prav nikake opazke.

In g. urednik, vzel sem oni članek — „ljubljskih pedagogičnih krogov“ — ter ga bral in bral; pa čim delj sem ga bral, tembolj mi je čudno prihajalo pri srcu in rudečica mi je zalila lice. G. urednik! Delj časa se že pečam prav temeljito z raznimi pedagogi velikani — vseh narodov — in med temi velikani pedagogi se mi je posebno priljubil oče svetovnega „Emila“ Rousseau. Pobahati se zamorem, da sem ga precej korenito pregledal, toda nikjer nisem našel na tako temeljitost kakor v „Slovencu“, kamor pišejo korifeje „iz ljubljanskih pedagogičnih krogov.“ G. urednik! Zjasnilo se mi je namah v mojih z idejalnimi pajčevinami prepreženih možganih, kako se mora po nazorih „ljubljskih pedagogičnih krogov“ učiti pedagogika. Sedaj mi je še-le jasno postalo, zakaj imajo ravno ti krogi vedno in vedno v ustih in na papirju ono parolo o versko-nravni vzgoji. „Slovenec“ nam je podal jasen, neovrgljiv dokaz, kako se mora vzgajati. Blagor našej mladini, ker jadra v tako prihodnost.

G. urednik! Sedaj se ne čudim nič več, ako se oni isti „ljubljski pedagogični krogi“ z vsemi štirimi protivijo vsakej nagoti na raznih kipih, podobah itd., kajti oni ne vidijo v takih umotvorih nič drugega kakor ono, kar zakriva najčestje kako „figovo“ pero; toda mi „pregrešni nečistniki“ pa vidimo v takih umotvorih edino le proizvod božjega Veličanstva, ki se ravno kaže nam revnim zemljanom po posameznih talentih . . . . .

Nekateri narodni prenapeteži (?) se vedno spotikajo, da se na ljubljanskih — obeh — učiteljskih uči premalo predmetov v slovenščini. G. urednik, pridružujem se jim; posebno dobro bi bilo, ako bi se pričela poučevati pedagogika v slovenščini, s tem bi se prihodnji kandidatje in kandidatkinje temeljiteje izobrazili v tej stroki. Seveda, vem, da bodem čim kmalu: kako se pa bodo poučevali v slovenščini, vsaj še potrebnih knjig nimamo. Istina je to, toda krivi smo si sami. Vsaj imamo na izbiro „slovenskih pedagogov“, njim naj se da knjigo v delo. Da pa prihodnji deželni zbor ne bo preveč v zadregi, svetujem mu, da naj se obrne kar na one „ljubljske pedagogične kroge“, ki tako temeljito poznajo Rousseaua. Knjiga bode gotovo daleč presejala vse „Dekamerone“ in „Boccacci-je“.

In pri sedanjih sestavi deželnega zbora bode prav lahko dobiti večino, kajti najožji somišljeniki „ljubljskih pedagogičnih krogov“ bodo z veseljem glasovali ne le za primerno nagrado pisatelju, temveč še za izvanredno; liberalci morajo že radi tega tudi za tako knjigo biti, da bodo temeljiteje spoznali razne pedagoge: črnorudeči konglomerat se gotovo ne bo absentiral ker kot kompromisni poslanec mora biti za svobodno ljubezen, no, in nemški veleposestniki — no, ti bodo še veseli, da bodo s prestavljanjem tako velikansko uslugo napravili Nemcem.

G. urednik, kritiko te tako težko pričakovane knjige Vam pa spiše Vaš stari

Radovednež.

Iz Postojne. Izjava: V „Gorici“ od 21. m. m., poslani nam od prijateljske strani, smo čitali v govoru deželnega posl. g. Prof. Berbuča proti deželnemu odborniku g. dr. Tumšiču dva stavka, ki se dotikata naše Postojne in dežele kranjske:

1. Deželni poslanec dr. Rojic je vrgel med označenim govorom g. dr. Tumi v obraz ta-le vsklik: „Ta čas, ko ste bili učitelj v Postojni, so Vas spodili“.

2. Govornik g. prof. Berbuč pa se je bil povspel do te žalitve: „To more trditi samo človek, katerega so sramotno spodili iz njegove domovine“.

S takimi neumestnimi, neresničnimi in žaljivimi opazkami v javni seji deželnega zbora dela se krivico ne le g. dr. Tumi, marveč tudi našemu trgu, zato čutimo našo potrebo, slovenski javnosti zadevo pojasniti.

Dr. Tuma je nastopil pred leti v Postojni kot provizorični ljudski učitelj in je bil tukaj jako priljubljen, priznan kremenit značaj in izboren delavec v šoli in zunaj nje. Takrat je vladala na Kranjskem povsod nemškutarska birokracija. Tudi deželni in okrajni šolski sveti so bili v nemškutarskih rokah. Gorje učitelju, ki bi se drznil, kazati svoje narodno prepričanje in delovati v korist in blaginjo slovenskega naroda. Dr. Tuma je bil, dasi jako mlad, tako iskren, odkrit in odločen naroden delavec, da je prišel v zamero one nemškutarske birokracije ter postal nje žrtev. Toda ni vklonil svojega tilnika, marveč šel je, posvetil se pravnim naukom ter postal iz lastne volje in moči to, kar je — čislán odvetnik, deželni poslanec in odbornik ter voditelj narodno-napredne stranke na Goriškem.

Obžalujemo pa javno, da se od strani slovenskih deželnih poslancev rabijo proti dr. Tumi tako nepoštena sredstva v prosepah klerikalizma na Goriškem; občudujemo osobito g. dr. Rojca, ki se je svoj čas tu v Postojni javno in ogorčeno zgražal nad krivico, ki se je storila tedanjemu g. učitelju Tumi, sedaj pa je isto po njem samem obsojeno krivico porabil kot orožje proti poslancu g. Tumi.

Pomilujemo g. prof. Berbuča, bodisi, da je on žalostno epizodo iz časov našega narodnega mučeništva vedoma zavijal in jo rabil zoper svojega političnega nasprotnika, ali da je to storil vsled slabe informacije. Nepošteno očitjanje bilo je naperjeno neposredno tudi zoper narodno čast naše sedanje narodno-napredne Postojne, ker se ji podtika dejstvo, kakor da bi g. dr. Tuma tu ne užival zasluženega spoštovanja ali celo, da se ga je od tu pregnalo.

Take laži odločno zavračamo!

V Postojni, dne 26. septembra 1901.

Anton Ditrich,
tržški načelnik.

Jos. Dekleva,
župan.

R. Šeber, J. Kutin, G. Pirc, Fr. Jurca,
občinski svetovalci.

Goriško.

Gospod Janez Golavršenšek! Z ozirom na Vaše napade v dopisu „Nekaj malega v obrambo“ 28. št. „Učit. Tov.“ pozivljam Vas tem potom, da pridete na dan s svojim pravim, popoknim imenom! — Storili niste le meni velike krivice, ampak žalili ste v svojem nepremišljenem dopisu tudi celo vrsto mož, ki niso sploh v nobeni zvezi niti z Vašim poklicem — še manj pa z Vašim delovanjem, vendar udrihate po njih. Z Vami hočemo torej obračunavati, pa pošteno in moški. Gospod Bellè, ki ga čisto po nedolžnem kreate, — tisti „dolgočasnež v predavanjih“, Vam gotovo tudi ne bo prizanašal. Razprave utegnejo biti zanimive celo za širše sloje, posebno pa za vrlo učiteljstvo, za koje sem vedno vnet, kakor nekdaj. Pomilujem ga le, da ima v svoji sredini zdražbarja Janeza; uverjen sem pa, da v Vaših vrstah ni drugih takih „Janezov“, ki se skrivajo za

mizo urednikovo ter blatijo druge brez vzrokov osebno in javno iz same nevoščljivosti.

Hrabroslav Žmavc

oskrbnik grajščin grofa Coronini-ja na Goriškem.

Srbija.

Učiteljske plate u Srbiji. Septembra 1-og 1898. god. sankcioniran je zakon o narodnim školama u Srbiji, koji je malo ranije Narodna Skupština votirala.

Mi nećemo na ovome mestu iznositi naše mišljenje o našem škol. zakonu; nećemo ni pominjati kako je se do njega došlo; čime su se rukovodili tvoreci njegovi pri donošenju njegovu, kako je on primljen od strane učitelja u Srbiji; kako oni danas o njemu misle i. t. p. O svemu tome nećemo govoriti jer smatramo, da je to naša unutrašnja stvar o kojoj se dosta u nas i govorilo in pisalo pa se to i danas radi. Napominjemo samo da učitelji u Srbiji smatrajo današnjeg gosp. ministra prosvete za svoga prijatelja i da se nadaju, da će on u mnogome popraviti sadanji škol. zakon. U Srbiji ima: 1. osnovnih škola (za mušku i žensku decu), 2. građanskih škola (samo za mušku decu) i 3. devojačkih škola (za devojčice koje svrše osn. školu).

Plate učitelja-ica ovih škola različne su i mi ćemo ih u daljem izlaganju prikazati poštovanim čitaocima cenjenog „Tovariša“.

I. Plata učitelja-ica osnovnih škola: Početna je plata stalnih učitelja 800 K. Plata se povišava posle svakih pet godina, kad su ocene uspeha najmanje vrlo dobre. Povišica ima svega šest. Prve tri povišice po 250 K god. a druge tri po 300 K god. Najveća plata učitelja osn. škola može iznositi 2450 K (postupno: 800; 1050; 1300; 1550; 1850; 2150 i 2450).

Učiteljice počinju sa platom od 750 K a završuju sa 2250 K. Sem plata učitelji-ice imaju prava na stan i ogrev, koji im se obično v novcu kao dodatak isplaćuje.

Taj dodatak iznosi: U Beogradu mesečno 50 K, u većim gradovima 36 K, u ostalim gradovima 30 K, u selima 20 K. Udate učiteljice nemaju dodatka.

Udajom učiteljice gube pravo na službu sem ako se udadu za učitelje.

Pri određivanju penzije (pokojnine) dodatci se ne uzimaju u račun.

II. Plate učitelja građanskih škola: Početna je plata ovih učitelja 1800 K god. ona se povišava posle svakih pet god. sa po 360 K dok ne dostigne maksimum od 3600 K. (1800; 2160; 2520; 2880; 3240; i 3600). Učitelji gradjan. škola nemaju dodatka.

III. Plate učiteljica devojačkih škola: Plata ovih učiteljica počinje sa 1500 K a završuje se sa 2750 K.

IV. Pensije (pokoje): Po navršetku 10 god. službe učitelj-ica steče pravo na pensiju, koja tada iznosi 40% njegove plate. Svaka god. preko 10 donosi višak 2.4. Posle 35 god. službe učitelj-ica ima onoliko pensiju kolika je bila njegova poslednja plata.

U idućem pismu o drugim školskim prilikama u nas.

M.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz logaškega okraja. Dne 10. t. m. se je vršil občni zbor logaškega učiteljskega društva v Dol. Logatcu še ob precejšnji udeležbi.